

Sygn. akt III AUa 1039/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Rokicka - Radoniewicz
Sędziowie:	SA Elżbieta Czaja (spr.) SA Bogdan Świerk
Protokolant: st.sekr.sądowy Urszula Goluch-Nikanowicz	

po rozpoznaniu w dniu 20 grudnia 2012 r. w Lublinie

sprawy J. S.

z udziałem zainteresowanej (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.

o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego

na skutek apelacji wnioskodawcy J. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 27 września 2012 r. sygn. akt VIII U 2730/12

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1039/12

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w L. decyzją z dnia 7 czerwca 2011 r. stwierdził, iż J. S. w okresie od dnia 1 stycznia 2006r. do dnia 11 marca 2008 r. nie podlega ubezpieczeniu społecznemu z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą u płatnika (...) spółce z o.o. w K., uznając, iż przedmiotowa umowa o pracę nakładczą jest nieskuteczna bowiem zmierzała do obejścia prawa. Strony dążyły jedynie do umożliwienia opłacania składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne w wysokości znacznie niższej niż z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

Z decyzją tą nie zgodził się J. S.. W odwołaniu domagał się zmiany decyzji i uznania, iż przedmiotowa umowa o pracę nakładczą wywoływała skutek prawny, dając ubezpieczonemu prawo wyboru tytułu podlegania ubezpieczeniu

społecznemu i w konsekwencji, uznania , że podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywanej umowy o pracę nakładczą.

Wyrokiem z dnia 9 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie.

Na skutek apelacji wnioskodawcy Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 11 lipca 2012 roku uchylił zaskarżony wyrok zniósł postępowanie w zakresie rozprawy z dnia 9 marca 2012 roku i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu - w L. do ponownego rozpoznania. Powodem uchylenia wyroku była nieważność postępowania, ponieważ zainteresowany - spółka z o. o. (...) w K. nie została w sposób prawidłowo powiadomiony o rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z dnia 27 września 2012 roku Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie.

Podstawą wyroku były następujące ustalenia :

J. S. od 1994 r. do 2009 r. prowadził działalność gospodarczą pozarolniczą , prowadząc sklep z artykułami metalowymi. W dniu 1 stycznia 2006 roku został zgłoszony do ubezpieczeń społecznych z tytułu umowy o pracę nakładczą zawartą z (...) spółka z o.o. w K.. Płatnik składek co miesiąc składał do organu rentowego deklaracje ZUS, opłacając składki na ubezpieczenia społeczne emerytalno - rentowe w wysokości 4,43 zł. za styczeń 2006r. i lipiec 2006r., 32,45 zł. za miesiące od lutego 2006 r. do czerwca 2006 r. i za sierpień 2006 r. zaś za okres od września 2006r. do marca 2008 r. po 28 zł. miesięcznie.. W okresie tym wnioskodawca opłacał składki na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu wykonywanej nadal działalności gospodarczej pozarolniczej.

J. S. zgodnie z zawartą umową o pracę nakładczą z (...) spółką z o.o. zobowiązał się do wykonywania zestawów reklamowych w ilości 145 sztuk miesięcznie za wynagrodzeniem 3,50zł. brutto za wykonany pakiet. Faktycznie, zaś czynności wnioskodawcy jako nakładcy polegały na przygotowaniu materiałów reklamowych dostarczonych przez nakładcę w ilości 10-20 kompletów miesięcznie. Obowiązkiem wnioskodawcy było rozliczenie się z wykonanej pracy do ostatniego dnia 10 - ego miesiąca kalendarzowego poprzez dostarczenie nakładcy raportu z wykonanej pracy. Wnioskodawca otrzymywał wynagrodzenie za wykonana prace w kwocie ok.20 zł. miesięcznie.

Sąd uznał za wiarygodne zeznania wnioskodawcy w zakresie faktu i treści zawartej umowy o pracę nakładczą, rozmiaru jej wykonywania, opłacenia z tego tytułu składek na ubezpieczenia społeczne oraz opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej pozarolniczej , która nadal wnioskodawca prowadził. Wnioskodawca przekonująco wskazał motywy, którymi kierował się zawierając przedmiotową umowę o pracę nakładczą tj. aby płacić niższe składki na ubezpieczenia społeczne niż uprzednio z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej pozarolniczej .

Sąd nie podzieli wywodów jakie wnioskodawca przedstawił w odwołaniu, iż skutkiem zawartej i tak wykonywanej umowy jest podleganie ubezpieczeniu społecznemu z tytułu umowy o pracę nakładczą o miesięcznym dochodzie 20-30 zł.. Przekonuje natomiast wskazany przez J. S. cel zawarcia przedmiotowej umowy „aby opłacać niższą składkę na ZUS, zaś sam zarobek nie był istotny bo były to jakieś „groszowe sprawy”. J. S. na pewno realizując przedmiotową umowę w zakresie 10-20 kompletów pakietów reklamowych miesięcznie nie zamierzał uzyskać dodatkowego źródła dochodu. Wskazał jednoznacznie, iż nadal prowadził swój sklep, a przedmiotowa umowa była realizowana zgodnie z ustaleniami w symbolicznym zakresie , dostarczając mu przychód 20-30 zł. miesięcznie .

Natomiast dowody nieosobowe zgromadzone w sprawie nie były przez strony kwestionowane i są w pełni wiarygodne .

Dokonując oceny prawnej, Sąd podniósł, , iż zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 i art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2009 Nr 205 poz. 1585 tekst jednolity ze zm.) -w treści obowiązującej przed zmianą wprowadzoną od dnia 1 marca 2009 r. przez art. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2009 Nr 8 poz. 38) - osoba prowadząca działalność gospodarczą pozarolniczą i jednocześnie

wykonywając umowę o pracę nakładczą bez względu na wysokość podstawy wymiaru składek wynikającą z tej umowy miała prawo do dokonania wyboru tytułu ubezpieczeniowego. Dla sprawy ważnym jest, iż zawarcie umowy o pracę nakładczą przez J. S., choć formalnie nie było sprzeczne z prawem, w rzeczywistości zmierzało do obniżenia kosztów związanych z podleganiem obowiązkowi ubezpieczenia społecznego wymienionego z tytułu wykonywanej od 1994r. działalności gospodarczej pozarolniczej. J. S. wykonywał wręcz w symbolicznym zakresie przedmiotową umowę - w zakresie 10-20 pakietów reklamowych miesięcznie, zapewniającej mu dochód 20-30 zł. miesięcznie. Od samego początku dla stron tej umowy był oczywisty zakres w jakim praca będzie wykonywana. . Wnioskodawca nie był zainteresowany zrealizowaniem większej ilości pracy, tj. określonej w umowie. Jednoznacznie wskazał, iż wszyscy mieli jednakowo ustalone, przychodziło co miesiąc 10 kompletów, później 20. W rezultacie wykonawca odsyłał 10-20 wykonanych pakietów miesięcznie. W tym stanie rzeczy trudno przyjąć, iż wnioskodawca zawarł umowy o pracę nakładczą, by świadczyć pracę i osiągać z tego tytułu dodatkowy przychód, skoro w ciągu całego czasu trwania umowy o pracę nakładczą nie wykonał ani razu przewidzianego ustawą limitu pracy, a uzyskiwany przychód nie przekroczył kwoty 35 zł.

Celem wiążącym strony było wysłanie kilkudziesięciu ulotek miesięcznie, a jeśli zważyć na wysokość minimalnego wynagrodzenia miesięcznego i treści powołanych postanowień umowy (wynagrodzenie minimalne określone zgodnie z art. 7T⁴ pkt. 1 k.p. w 2006 r. - 899,10 zł. - vide rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2007r. w sprawie minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2006 r. Dz. U. 2005 Nr 177 poz. 1469, w 2007 r. - 936 zł. vide rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 września 2007 r. w sprawie minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2007r. Dz. U. 2006 Nr 171 poz. 1227 , w 2008 r. -1126 zł. - vide rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 września 2007r. w sprawie minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2008 r. Dz. U. 2007 Nr 171 póź. 1209), oczywistym jest ,iż z góry strony założyły ,iż umowa zostaje zawarta celem uzyskania niższej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne niż z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Strony umowy od początku były świadome niewykonania zobowiązania zgodnie z postanowieniami rozporządzenia RM z dnia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia

1975r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. 1976 Nr 3 poz. 19 ze zm.). Ma to o tyle istotne znacznie jeśli zważyć, iż istotnym (konstrukcyjnym) elementem umowy o pracę nakładczą, pozwalającym na odróżnienie tej umowy od innych umów o charakterze cywilnoprawnych , jest określenie minimalnej miesięcznej ilości pracy, a tym samym zapewnienie wykonawcy określonego realnego wynagrodzenia, a nie wyłącznie zamiar uniknięcia obowiązku podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu działalności gospodarczej i opłacania składek od wielokrotnie wyższej podstawy wymiaru (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą Dz. U. 1976 Nr 3 poz. 19 ze zm., vide wyrok SN z dnia 9 stycznia 2008r. III UK 73/07 LEX 356045). Jeśli zatem strony umowy o pracę nakładczą zawierają umowę z zamiarem niedotrzymania tego warunku, (nie realizowały konstrukcyjnych obowiązków dotyczących rozmiaru wykonywanej pracy w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości, co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę) to w istocie ich oświadczenia woli dotknięte są pozornością. Oceniając zatem powyższe należy uznać, iż , z uwagi na rodzaj umówionych czynności do wykonania , strony zawarły umowę o świadczenie usług (art. 750 kc zw. zw. z art. 734 kc). Co więcej nie może budzić wątpliwości, iż wykonywanie tej minimalnej ilości pracy (w zakresie 10-20 szt. pakietów reklamowych) stanowiło jedynie czynności pozorujące, mające stworzyć wrażenie, iż umowa jest wykonywana. Tym samym taka umowa nie stanowi uprawnionego tytułu podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym osób wykonujących pracę nakładczą, a Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma prawo odmówić objęcia korzystniejszym ubezpieczeniem z tytułu wykonywania pracy nakładczej i decyzja organu rentowego w tej mierze jest trafna (vide wyrok z dnia 9 stycznia 2008 r. Sąd Najwyższy III UK 73/07 LEXnr 356045 (art. 6 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie

ubezpieczeń społecznych w brzmieniu jak wyżej powołano , wyrok z dnia 9 stycznia 2008 r. Sąd Najwyższy III UK 77/07 LEX nr 465895).

Sąd odniósł także, że w stanie faktycznym ustalonym jak wyżej można także zasadnie uznać, iż umowa ta dotknięta jest sankcją nieważności wobec jej sprzeczności z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Istota stosunku pracy nakładczej nie może sprowadzać się wyłącznie do uzyskania możliwości wyboru tytułu ubezpieczenia, a konkretnie służyć wyłącznie wyeliminowania tytułu ubezpieczeniowego związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej pozarolniczej po to, aby opłacać zdecydowanie mniejszą składkę na ubezpieczenie społeczne z tytułu pracy nakładczej, ale jednocześnie uzyskać pełne ubezpieczenie emerytalno – rentowe.

Mając powyższe na uwadze i na mocy powołanych przepisów oraz na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji orzeczenia.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wywiódł J. S. zaskarżając wyrok w całości, zarzucając naruszenie :

- art. 58 § 1 kodeksu cywilnego poprzez błędne przyjęcie , że umowa o pracę nakładczą łącząca ubezpieczonego z płatnikiem była niezgodna z ustawą,
- art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie,
- art. 83 kodeksu cywilnego w związku z art. 233 § 1 kodeksu postępowania cywilnego poprzez przyjęcie, że łącząca strony umowa o pracę nakładczą była umową pozorną, mimo braku jakichkolwiek dowodów wskazujących na istnienie pozorności, co dodatkowo stanowi brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę wyroku i orzeczenie , że J. S. podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu zawartej przez umowy o pracę nakładczą oraz zasądzenie na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania , ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania ze względu na nierozpoznanie przez Sąd i instancji istoty sprawy, oraz zasądzenie na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna i nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia Sądu pierwszej instancji i wyprowadzone na ich podstawie wnioski oraz ocenę prawną. Powoduje to, że nie zachodzi potrzeba szczegółowego ich powtarzania.

W ustalonym stanie faktycznym, słusznie Sąd Okręgowy uznał, że oświadczenie woli wnioskodawcy wyrażone w umowie o pracę nakładczą dotknięte jest pozornością. Powoduje ona nieważność umowy z mocy art. 83 § 1 kodeksu cywilnego . Do takiego wniosku prowadzi ocena umowy o pracę nakładczą, w brzmieniu nadanym przez jej strony oraz ocena okoliczności dotyczących jej zawarcia i realizowania.

J. S. zgodnie z zawartą umową o pracę nakładczą z (...) spółką z o.o. zobowiązał się do wykonywania zestawów reklamowych w ilości 145 sztuk miesięcznie za wynagrodzeniem 3,50zł. brutto za wykonany pakiet. Faktycznie, zaś czynności wnioskodawcy jako nakładcy polegały na przygotowaniu materiałów reklamowych dostarczonych przez nakładcę w ilości 10-20 kompletów miesięcznie. Obowiązkiem wnioskodawcy było rozliczenie się z wykonanej pracy do ostatniego dnia 10 - ego miesiąca kalendarzowego poprzez dostarczenie nakładcy raportu z wykonanej pracy, za co otrzymywał wynagrodzenie w kwocie ok.20 zł. miesięcznie. Wnioskodawca wskazał też motywy, którymi kierował się zawierając przedmiotową umowę o pracę nakładczą, którymi było płacenie niższych składek na ubezpieczenia społeczne niż uprzednio z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej pozarolniczej . Zawarcie umowy o pracę nakładczą przez J. S., w rzeczywistości zmierzało do obniżenia kosztów związanych z podleganiem obowiązkowi ubezpieczenia społecznego z tytułu wykonywanej od 1994r. działalności gospodarczej.

Od samego początku dla stron tej umowy był oczywisty zakres w jakim praca będzie wykonywana. Wnioskodawca nie był zainteresowany zrealizowaniem większej ilości pracy, tj. określonej w umowie. W ocenie Sądu Apelacyjnego, prawidłowe są więc ustalenia , że strony umowy od początku były świadome niewykonania zobowiązania zgodnie z

postanowieniami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. 1976 Nr 3 poz. 19 ze zm. Jak prawidłowo zaznaczył Sąd I instancji, istotnym elementem umowy o pracę nakładczą, pozwalającym na odróżnienie tej umowy od innych umów o charakterze cywilnoprawnych, jest określenie minimalnej miesięcznej ilości pracy, a tym samym zapewnienie wykonawcy określonego realnego wynagrodzenia, a nie wyłącznie zamiar uniknięcia obowiązku podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu działalności gospodarczej i opłacania składek od wielokrotnie wyższej podstawy wymiaru. Jeśli zatem strony umowy o pracę nakładczą zawierają umowę z zamiarem niedotrzymania tego warunku, (nie realizowały konstrukcyjnych obowiązków dotyczących rozmiaru wykonywanej pracy w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości, co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę) to w istocie ich oświadczenia woli dotknięte są pozornością. Słusznie też Sąd Okręgowy uznał, że, z uwagi na rodzaj umówionych czynności do wykonania, strony zawarły umowę o świadczenie usług (art. 750 kc zw. zw. z art. 734 kc), a wykonywanie tej minimalnej ilości pracy stanowiło jedynie czynności pozorujące, mające stworzyć wrażenie, iż umowa jest wykonywana. Tym samym taka umowa nie stanowi uprawnionego tytułu podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym osób wykonujących pracę nakładczą, a Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma prawo odmówić objęcia korzystniejszym ubezpieczeniem z tytułu wykonywania pracy nakładczej i decyzja organu rentowego w tej mierze jest trafna.

W tym stanie rzeczy nie są zasadne zarzuty naruszenia przepisu art. 58§1 i 83 § 1 k.c. Pozorność wyraża się w braku zamiaru wywołania skutków prawnych, jakie związane są z oświadczeniem woli, a zamiarem stron jak to zostało ustalone przez Sąd, nie było wywiązywanie się z obowiązków wynikających z umowy o pracę nakładczą. Tak jak ustalił Sąd Okręgowy, zarówno skarżący jak i zainteresowany nie podjęli żadnych czynności zmierzających do realizacji postanowień umowy odnośnie do zakresu pracy, jaka miała być wykonana, Wykonywanie umowy o pracę nakładczą w niewielkiej części jest równoznaczne z niewykonywaniem jej, co prowadzi do stwierdzenia pozorności tej umowy.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 9 stycznia 2008 r, III UK 75/07 (OSNP 2009/3-4/53), że „wykładnia funkcjonalna i systemowa przepisów prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych prowadzi do wniosku o doniosłości prawnej tylko takiej umowy o pracę nakładczą, w której strony uzgodniły i realizowały rozmiar wykonanej pracy nakładczej w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę. Pozorna umowa o pracę nakładczą, na podstawie której jej strony nie miały zamiaru i nie realizowały konstrukcyjnych cech (elementów) tego zobowiązania dotyczących rozmiaru wykonywanej pracy w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę, nie stanowi tytułu podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym osób wykonujących pracę nakładczą (art. 6 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 9 ust. 2 in fine ustawy z dnia 13 października 1998 r o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2007 r Nr 11, poz. 74 ze zm.).

W tym stanie rzeczy chybiony jest także podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.) .

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 KPC orzekł jak w sentencji wyroku.